

Bestuursverslag 2019

De Stichting Grote of Onze Lieve Vrouwekerk te Breda is in 1978 ontstaan uit de Vereniging Concordia, de (toenmalige) Hervormde Gemeente Breda en de gemeente Breda. De Vereniging Concordia en de gemeente Breda zijn heden ten dage niet meer in de Stichting vertegenwoordigd.

Het kerkgebouw is eigendom van de Protestantse Gemeente te Breda. Zoals contractueel vastgelegd beheert de Stichting het monument en is daarmee verantwoordelijk voor het onderhoud, de instandhouding/restauratie en exploitatie.

De Stichting heeft in de statuten haar doelstelling als volgt omschreven:
'Instandhouding van het kerkgebouw en de zich daarin bevindende roerende en onroerende goederen en het bevorderen dat de kerk een functie heeft en houdt ten behoeve van de Bredase gemeenschap en de Baronie van Breda.'

De Stichting heeft sindsdien het onderhoud en de restauratie van de kerk ter hand genomen en een kostendekkende exploitatie gerealiseerd. De Grote Kerk heeft in de afgelopen decennia gefungeerd als 'de huiskamer van de stad' en een gevarieerd programma geboden in de vorm van lezingen, culturele activiteiten en grotere en kleinere expositieën. De Grote Kerk ontvangt per jaar 180.000 bezoekers, waarvan 120.000 museale bezoekers en 60.000 bezoekers tijdens activiteiten.

Beleid

De Stichting heeft de doelstellingen in 2015-2016 geherformuleerd en heeft de ambitie uitgesproken om in de beleidsperiode 2016-2019 de bijzondere geschiedenis van de Grote Kerk als Nassaukerk te profileren. Zij kiest ervoor om haar immaterieel erfgoed (de verhalen en de geschiedenis van de kerk) en het materieel cultureel erfgoed dat daaraan is verbonden, direct te koppelen aan het in stand houden van de Grote Kerk.

De Grote Kerk is een Rijksmonument, maar ook gekwalificeerd als een van de vier topmonumenten in Brabant, samen met de St Jan, het Markiezenhof en Kasteel Heeswijk. De ambitie van de Stichting past in de Agenda van Brabant; dat is het beleid van de provincie, waarmee zij het (religieus) erfgoed in Brabant een kwaliteitsimpuls wil geven.

Risicobeheersing

Gedurende het verslagjaar heeft het bestuur met als leidraad de code cultural governance de vastgelegde uitgangspunten geëvalueerd.

Stichting Grote of Onze Lieve Vrouwekerk te Breda

Als belangrijke risico's worden onderkend:

- Tegenvallende verhuuropbrengsten en overschrijding van de exploitatiekosten.
- Discontinuïteit in het beschikbaar komen van financiële middelen voor groot onderhoud en restauratie.

Missie

Betekenis geven aan de kerk als cultureel erfgoed van de Nassau's en als symboolfunctie voor Breda.

Doelstellingen

- De kerk ontwikkelen als een kwalitatief monument met museale en culturele faciliteiten.
- Ruimte geven aan maatschappelijke en levensbeschouwelijke rol.
- De kerk duurzaam in stand houden, zorgvuldig onderhouden en restaureren.
- Het gebruik van het "Jaap Hillen" orgel (voorheen aangeduid als het Flentrop orgel) stimuleren.

Beleid 2016-2019

Voor de planperiode 2016-2019 heeft het bestuur gekozen voor de volgende prioriteiten:

- Symboolfunctie voor Breda
- De monumentale functie
- De museale en culturele functie
- De maatschappelijke functie
- De levensbeschouwelijke functie

De ambitie is om alle functies in kwaliteit te laten groeien en zo de betekenis van het cultureel erfgoed tot uiting te brengen in het programma van de Grote Kerk.

De Stichting wil een groot maatschappelijk draagvlak realiseren. Doel is dat de doelgroepen het belang van de Grote Kerk als belangrijk cultureel erfgoed erkennen, herkennen en ondersteunen. Het resultaat van deze bewustwording leidt tot een krachtiger (financiële en ideële) ondersteuning van de missie. Daarmee krijgt het monument de gewenste betekenis van haar cultureel erfgoed als Nassaukerk en een bredere en grotere uitstraling die past bij haar status en geschiedenis.

Bestuur en Organisatie

Het bestuur van de Stichting bestaat uit een voorzitter, een secretaris, een penningmeester en 4 leden die bestuurstaken vervullen in de commissies:

- Commissie Cultuur
- Commissie Restauratie- en Onderhoud
- Commissie Fondsenwerving, w.o. Subsidiewerving, Sponsorwerving, Genootschap, Gilde en de Vrienden van de Grote Kerk
- Commissie Marketing en Communicatie

Stichting Grote of Onze Lieve Vrouwekerk te Breda

Het Stichtingsbestuur onderschrijft de Code Cultural Governance en toetst continue haar handelen aan deze code. De leden van het bestuur verrichten hun werk onbezoldigd. Het bestuur wordt geadviseerd door een adviserend orgaan, het College van de Kapittelzaal.

Medewerkers

In het directiestatuut zijn de uitvoerende taken van het bestuur gedelegeerd aan de directeur. De directeur wordt ondersteund in zijn taken door een office manager en een coördinator verhuur. De totale personele bezetting bestaat uit 5 medewerkers, 15 vrijwilligers met een vergoeding en 25 vrijwilligers zonder vergoeding.

ANBI

De Stichting heeft de culturele ANBI status en geeft inzage in haar financiële gegevens en verzorgt jaarlijks een jaarverslag.

Financiën

De stichting kent een meerjarenbegroting en jaarbegrotingen. Deze worden telkens in oktober vastgesteld en goedgekeurd. Er zijn 4 (vier) gescheiden geldstromen:

- Restauratie
- Onderhoud
- Vervangingsinvesteringen
- Exploitatie

Elke geldstroom moet zoveel mogelijk kostendekkend zijn. Jaarlijks controleert de accountant de jaarrekening.

Voor de meerjarenraming is een cashflowprognose voor 5 jaar beschikbaar, die regelmatig wordt bijgesteld afhankelijk van de ontwikkelingen en beleidsvoornemens.

Organisatie Stichting Grote of Onze Lieve Vrouwekerk:

Bestuur

Drs. J.C.A. Sol, voorzitter
P.M. v.d. Schans, vice-voorzitter
Mr. S.H. Harkema, secretaris
G.N.G. Wirken, penningmeester
Drs. P.J.J. Korz (*)
Ing. A.P.H. Lodewijk
Drs. P.H.J. Verhulst

* afgetreden per 14 april 2020

Stichting Grote of Onze Lieve Vrouwekerk te Breda

Directie

Drs. W.P. van der Vis heeft op 31 december 2019 zijn werkzaamheden als directeur van Stichting Grote Kerk beëindigd. Hij is ruim 25 jaar verbonden geweest aan het Bredase topmonument.

Met ingang van 15 april 2019 heeft de heer T. Andriessen de heer W.P. Van der Vis vervangen als ad-interim directeur tot en met 31 december 2019

Personeelsbezetting

De personeelsbezetting is gedaald naar 4,2 FTE's. (2018: 4,5 FTE's)

Beleggingsbeleid

Er wordt niet in risicodragende activa belegd.

Beknopt verslag over het jaar 2019

Algemeen

2019 was ook in financieel opzicht een transitiejaar. De exploitatie werd belast met een aantal extra kosten, die grotendeels verband hielden met de langdurige ziekte van de directeur, de vervanging van hem door een interim functionaris en de rekrutering en aanstelling van de nieuwe directeur.

Voorts werden aanzienlijke extra kosten gemaakt voor de “Europa-avond” (overigens een zeer geslaagd event), werden extra accountantskosten gemaakt in het kader van de wettelijk voorgeschreven WNT-verantwoording (rapportering over bezoldiging topfunctionarissen) en belaste een aanzienlijk bedrag van terug te betalen loonkosten subsidie over meerdere jaren de exploitatie rekening.

In het najaar is ook de werving gestart voor de nieuw aan te stellen directeur. Voor deze wervingsprocedure is samengewerkt met het bureau Cultuur-Ondernemen. Hieruit zijn ook extra onvoorziene kosten voortgekomen.

Als bovengenoemde zaken buiten beschouwing zouden worden gelaten was de exploitatie licht verliesgevend.

In de staat van baten en lasten waren de restauratiebaten voor de post restauratie aanzienlijk hoger dan de restauratiekosten, waardoor het bestemmingsfonds restauratie sterk groeide. Dit werd veroorzaakt door timing verschillen tussen de ontvangen subsidiegelden en de (vertraagde) uitvoering van de werkzaamheden. In de komende jaren zal er aanzienlijk meer worden uitgegeven aan restauratiekosten dan er aan subsidiegelden zal worden ontvangen.

Exploitatie (exclusief groot onderhoud en restauratie)

De exploitatie-baten daalden licht ten opzichte van 2018. Het aantal verhuringen is minder geworden ten opzichte van 2018, de opbrengst van verhuur daalde dus eveneens. Echter er is een stijging van de doorberekende kosten. In 2019 is beter inzichtelijk gemaakt wat de pure huuropbrengsten en wat de doorberekende kosten voor huurders zijn. Op deze doorberekende kosten zit een marge voor de kerk. Hierdoor zijn de totale inkomsten voor verhuur op het niveau van 2018 gebleven. De inkomsten uit de Giften Vrienden/Genootschap/Vermogensfondsen is gestegen ten opzichte van 2018. Dit komt mede door enkele bijzondere donaties van particulieren en een legaat.

De donaties in de giftenbak zijn gelijk gebleven aan het niveau van 2018. De personeelskosten stegen in verband met personeelstransities. Het netto resultaat van de exploitatie kwam (mede daardoor) negatief uit.

Groot onderhoud

In 2016 is door de Rijksoverheid een subsidie toegekend voor het groot onderhoud voor de periode 2016-2021. In 2019 werd groot onderhoud uitgevoerd aan de kooromgang gelegen aan de Grote Markt. Naast voegwerk en steenreparaties werden goten en daken onder handen genomen.

Restauratie

In 2018 werd door de Rijksoverheid eveneens een subsidie toegekend die de basis legt voor de financiering van de restauratie werkzaamheden tot en met het jaar 2027. In 2019 werden de restauratiewerkzaamheden deels gefinancierd uit het restant van de subsidie van de Provincie Noord-Brabant. Daarnaast werden voor dit doel middelen verkregen van fondsen, Genootschap, Gilde en vrienden. Als onderdeel van het programma werd onder meer beeldhouwwerk gerestaureerd en werden stenen vervangen die door slijtage waren aangetast.

Cultuur

De culturele programmering is ondanks de ziekte van de directeur en mede dankzij het aantreden van de ad-interim directeur voortgezet en droeg bij aan de totale culturele programmering van de stad. Er vonden ruim 50 zeer uiteenlopende grote en middelgrote culturele activiteiten plaats. Met name de avond over Europa op 23 maart in aanwezigheid van Europees Commissaris Frans Timmermans, georganiseerd in samenwerking met de Gemeente Breda, was een belangrijk evenement. Ook is er een structurele samenwerking met het festival Oude Muziek aangegaan en heeft het internationaal gerenommeerde fotofestival BredaPhoto een presentatie in de kerk gehouden. Als vanouds heeft de Cultuur Commissie het zomerpodium georganiseerd en heeft de organist Aart Bergwerff een succesvolle editie gehouden van Jong Orgel Talent, eveneens in de

Stichting Grote of Onze Lieve Vrouwekerk te Breda

zomerperiode. In december heeft de Grote Kerk in nauwe samenwerking met Breda Marketing en in het kader van Betoverend Breda de lichtinstallatie *Mitosis* gepresenteerd. In de kerstperiode is de kerk druk bezocht en is er ook voor de eerste keer een samenwerkingsverband aangegaan met de non-profit organisatie War Child, die geld inzamelt ten behoeve van kinderen in oorlogsgebieden.

Provinciale erkenning

De Grote Kerk is in 2011 door de Provincie erkend als Topmonument Brabant. Samen met het Markiezenhof, Kasteel Heeswijk en de Sint Jan is de Grote Kerk een van de vier monumenten die deze titel mag dragen. Het levert bovendien een extra financiële bijdrage voor restauratie en onderhoud op en we versterken hiermee onze marktpositie als monument.

Toekomstige financiering

Het groot onderhoud wordt gedekt uit de daarvoor beschikbaar gestelde subsidies van het Rijk, de Provincie Noord-Brabant, de Gemeente Breda en eigen middelen afkomstig uit fondsenwerving. In 2015 heeft de stichting een nieuwe wervingsstructuur opgezet en de ambitie uitgesproken om in de komende jaren per jaar € 180.000 aan middelen te werven. In 2019 werd in totaal € 207.693 uit deze bronnen gerealiseerd.

In de komende jaren (tot en met 2027) zal het restauratie programma worden gecontinueerd. Dit betreft de zgn. Lage Kooromgang, waarbij restauratiewerk zal worden uitgevoerd aan onder meer beeldhouwwerk en balustrades. De kosten worden gedekt door de toegekende subsidie van de Rijksoverheid, de Provincie Noord-Brabant, externe bijdragen en de inzet van eigen middelen uit bestemmingsreserves.

Gebeurtenissen na balansdatum

Coronacrisis

In maart 2020 heeft de wereldwijde COVID-19 (Corona) pandemie zich ook in Nederland gemanifesteerd. De door de overheden getroffen maatregelen hebben naar verwachting een sterk negatieve invloed op de economische ontwikkelingen, zowel in Nederland als op de wereldeconomie. De Grote Kerk Breda ondergaat ook de negatieve gevolgen van deze crisis.

Allereerst is op 11 maart 2020 de kerk gesloten voor bezoekers om de veiligheid van bezoekers en personeel te beschermen. Dit besluit tot sluiting is kort na 11 maart een algemeen geldende regel geworden voor musea en kerken in Nederland. Per 1 juni 2020 heeft de kerk de deuren weer geopend voor het publiek. De randvoorwaarden, zoals het maximaal toegestane aantal bezoekers die tegelijkertijd de kerk kunnen bezoeken en het stipt naleven van de zgn. “1,5 meter regel” voor reguliere bezoekers, zijn beheersbaar. Het organiseren van grotere bijeenkomsten is echter vooralsnog bezwaarlijk; hierdoor zullen de verhuur opbrengsten onder druk blijven staan.

Stichting Grote of Onze Lieve Vrouwekerk te Breda

Daardoor zijn de geplande exploitatiebaten uit verhuur en giften van bezoekers grotendeels weggevallen. In beginsel lopen de exploitatiekosten door; wel is door de overheid toegezegd om via de zgn. NOW regeling een deel van de loonkosten te vergoeden. Tijdens de sluiting heeft een deel van de werkzaamheden voortgang gevonden, zoals klein onderhoud, het afronden van subsidie verantwoordingen en aanvragen en het invoeren van een vernieuwd CRM (Customer Relation Management) systeem.

De restauratie- en groot onderhoud werkzaamheden aan de kerk waren door de Belgische aannemer op grond van de in België vigerende wet- en regelgeving tot 18 mei 2020 geheel stilgelegd. Deze werkzaamheden vinden plaats op grond van een meerjarige overeenkomst. Met de aannemer zal overleg gevoerd worden over een nieuwe werkplanning, waardoor de opgelopen achterstand zal worden ingelopen. In beginsel leidt dit niet tot extra kosten. Een groot deel van de restauratie- en groot onderhoud kosten worden gesubsidieerd door de overheid. Er is geen aanleiding om te veronderstellen dat deze financieringsbron ter discussie komt. De gesprekken met de overheid over het vernieuwen van het arrangement over de aflopende exploitatie subsidies hebben in de omstandigheden vertraging opgelopen. Zodra dat mogelijk is zal het overleg nieuwe impulsen krijgen. Het bereiken van overeenstemming is van groot belang voor het realiseren van de ambities van de Stichting.

Een deel van de restauratie- en groot onderhoud kosten wordt opgebracht uit bijdragen van de Vrienden van de Grote Kerk, leden van het Genootschap en de leden van het Gilde van de Grote Kerk. Het behouden van bestaande leden en het werven van nieuwe leden zal in de omstandigheden een versterkte inspanning vergen.

De financiële en liquide positie van de Stichting en de toegezegde subsidies zijn zodanig dat de continuïteit van de Stichting niet in het geding zal komen.

Breda, 30 juni 2020

Balans per 31 december 2019

(na verwerking resultaat)

	Toe- lichting	2019		2018
		€		€
Actief				
Vorderingen				
Debiteuren		35.870		18.868
Te vorderen en vooruitbetaalde posten	1	37.966		38.773
Vorderingen inzake subsidies	2	161.766		171.581
Te vorderen belastingen	3	<u>84.536</u>	320.138	<u>23.042</u>
				252.264
Vorraden	4	25.776		4.567
Geldmiddelen	5	<u>2.074.272</u>		<u>1.706.948</u>
		<u>2.420.186</u>		<u>1.963.779</u>
Passief				
Eigen vermogen				
Kapitaal	6	340		340
Algemene reserve (geaccumuleerd verlies)	6	<u>(195.223)</u>	(194.883)	<u>(69.258)</u>
				(68.918)
Bestemmingsfondsen	6,7,8,9,10	<u>2.451.756</u>		<u>1.586.964</u>
Totaal eigen vermogen		<u>2.256.873</u>		<u>1.518.046</u>
Schulden op korte termijn				
Crediteuren		69.549		22.709
Te betalen en vooruit ontvangen posten	11	79.996		415.799
Te betalen loonheffing		<u>13.768</u>	163.313	<u>7.225</u>
		<u>2.420.186</u>		<u>1.963.779</u>

Staat van baten en lasten over 2019

(*) exclusief mutaties bestemmingsfondsen

	Toelichting	Resultaat 2019 €	Begroting(*) 2019 €	Resultaat 2018 €
Baten				
Opbrengsten exploitatie	12	250.009		265.320
Giften Vrienden/Genootschap/verm.fondsen	8	314.193		139.908
Storting Jaap Hillen Fonds	10	13.742		167
Subsidies restauratie	8	1.301.391		277.972
Subsidies groot onderhoud	9	279.335		279.335
Subsidies installaties en exploitatiemiddelen	7	43.146		43.146
Overige subsidies en bijdragen	13	145.493		145.493
Niet benoemde donaties	6			25.845
		<u>2.347.309</u>	<u>431.000</u>	<u>1.177.186</u>
Lasten				
Personeelskosten	14	335.331		305.142
Exploitatiekosten	15	31.004		38.163
Huisvestingskosten	16	65.220		55.588
Kosten van beheer	17	63.539		60.405
Kosten eigen activiteiten	18	18.007		8.848
Advieskosten onderzoek museumfunctie				15.150
Kosten Vrienden van de Grote Kerk	8	9.583		14.794
Kosten orgel/Jaap Hillen fonds	10	11.701		1.911
Kosten van exploitatiemiddelen en installaties	7	12.632		17.967
Kosten van restauratie	8	792.555		432.400
Kosten van onderhoud	9	265.748		170.312
		<u>1.605.320</u>	<u>438.000</u>	<u>1.120.680</u>
Bedrijfsresultaat		741.989	0	56.506
Financiële baten en -lasten				
Rente en bankkosten		(3.690)		(2.104)
Rente opbrengsten		528		1.014
Netto resultaat		<u>738.827</u>	<u>(7.000)</u>	<u>55.416</u>
Verdeling van het netto resultaat				
Dotatie overige reserves	6			25.845
Onttrekking overige reserves	6	(125.965)		(79.062)
<i>Mutatie bestemmingsfondsen:</i>				
Vrienden van het orgel/Jaap Hillen Fonds	10	2.041		(1.744)
Installaties en exploitatiemiddelen	7	67.368		62.033
Restauratiefonds	8	796.796		(45.679)
Groot onderhoud	9	(1.413)		94.023
Totaal resultaatverdeling		<u>738.827</u>	<u>(7.000)</u>	<u>55.416</u>